

Het Park van Loppem

...over stinseplanten en half natuurlijke vegetaties

Martin HERMY* en Luc MAENE

*Aspirant N.F.W.O.
Leerstoel Morf., Syst. en Ecologie van de Planten
K.L. Ledeganckstraat 35, 9000 Gent

Parakaanleg in 'terug naar de natuur'-gedachte

Toen in de vorige eeuw een zevental kilometer ten zuiden van Brugge het huidige kasteel van Loppem werd gebouwd en het park errond aangelegd, was men duidelijk niet van plan van dit park een keurige rechthoekige siertuin te maken. Het werd, voor het overgrote deel althans, een zweriger Engelse landschapsstijl, waarin zowel inlandse als exotische bomen een plaats vonden. Bij die aanleg werden vermoedelijk ook heelwat wilde kruidachtige planten uit nabije bossen of naburige streken als ondergroei ingeplant. Na de aanleg werd de natuur zoveel mogelijk haar

eigen vrije loop gelaten. Men beperkte zich zo nodig tot kleine bijsturingen ter wille van de mooie aanblik. De romantische idee van de 'retour à la nature' van de Franse filosoof J.J. Rousseau heeft ongetwijfeld deze gang van zaken beïnvloed.

De zuidelijke helft van het domein heeft met die hele parakaanleg weinig of niets te maken gehad en draagt in veel mindere mate de stempel van menselijk ingrijpen. Wat het bos in dit deel betreft, merken we dat het nog vrij natuurlijk is van soortensamenstelling. Dit deel telt ook zomereiken van om en bij de 300 jaar oud, met een stamdiameter van 1,40 meter. Ongetwijfeld behoren ze tot de grootste en mooiste van de gehele zandstreek.

Stinsemilieu's en stinseplanten

Dit aantrekkelijke kasteeldomein, dat sinds 1974 als gemeentelijk park toegankelijk gesteld werd, biedt een kleurige rijkdom aan plantesoorten, met heelwat voorjaarsbloeiers. Naast Bosanemoon die over nagenoeg het gehele park toonaangevend is, staan in de vochtiger stukken van het parkgedeelte ondermeer Stengellose sleutelbloem, Sneeuwkllokje, Speenkruid, Muskuskruid, Maarts viooltje, Gewoon bosviooltje, de zeldzame Grote bosaardbei, Keverorchis en Nagelkruid. In de zomen van drogere bosgedeelten en rond de verhevenheden van de ijskelders springen vooral Lelietje-der-dalen en Maagdenpalm in het oog.

Voor de ingewijden rijzen bij het zien van een aantal van deze soorten ongetwijfeld vragen in verband met de oorsprong en status ervan: horen ze hier echt van nature thuis, of zijn ze er door menselijk toedoen terecht gekomen? Die vraag stelt zich niet alleen hier in het park van Loppem, maar ook in andere kasteelparken, in oude tuinen van herenhuizen en kloosters, op kerkhoven en oude stadswallen en op allerhande buitenplaatsen. Al die milieu's worden stinsemilieu's genoemd. Deze term stamt uit het Fries, alwaar 'stins' een versterkte adellijke woning is.

Stinsemilieus zijn in heelwat opzichten afwijkend van de directe omgeving en dit tengevolge van menselijke activiteiten zoals vergraven, harken, wieden, bemesten, strooiselroof, bodemvermenging, aanvoer van aarde en humus,... Het zijn milieu's waarin een aantal plantesoorten die in de omgeving vrijwel niet voorkomen, zich toch bijzonder goed thuis blijken te voelen. Voor een aantal soorten, zoals Crocussen of cultuurvariëteiten van bijvoorbeeld heidesoorten of

sleutelbloemen, is het duidelijk dat ze in het stinsemilieu eens moeten aangeplant zijn. Voor veel andere planten die in een gegeven streek als stinseplant beschouwd worden kan het echter ook best zijn dat ze zich spontaan gevestigd hebben, gewoon omdat het door de mens gecreëerde en onderhouden milieutype voor hen prima geschikt is. De plantesoorten die tot op heden in de zandstreek als stinseplant aan-

zien worden, zijn opgesomd in de eerste kolom van de bijgevoegde lijst. In stinsemilieu's komen uiteraard ook heelwat planten voor die niet tot de stinseplanten gerekend worden, omdat ze in de nabije omgeving ook op andere plaatsen dan stinsemilieu's voorkomen. Zo'n soorten zijn in de tweede kolom van de lijst opgesomd. Het is echter duidelijk dat tussen beide groepen geen scherpe scheiding te trekken is. Soorten

zoals het Lelietje-der-dalen, zijn vaak aanwezig als stinseplanten maar ze komen in een beperkt aantal bossen ook spontaan voor. Voorts zal de lijst ook sterk variëren naargelang het plantengeografisch district of de geografische streek. Soorten zoals Boshyacint, Aardbeiganzerik, Gierstgras en in mindere mate Narcis en Helmbloem zullen in de leemstreek duidelijk niet in de eerste kolom maar wel in de tweede geplaatst worden.

Echte stinseplanten

Italiaanse aronskelk (*Arum italicum*)
 Adderwortel (*Polygonum bistorta*)
 Sneeuw klokje (*Galanthus nivalis*)
 Narcis (*Narcissus pseudonarcissus*)*
 Maarts viooltje (*Viola odorata*)
 Kale vrouwenmantel (*Alchemilla glabra*)
 Grote bosaardbei (*Fragaria moschata*)
 Hyacinth (*Endymion non-scriptus*, *E. hispanica*)*
 Gierstgras (*Milium effusum*)*
 Aardbeiganzerik (*Potentilla sterilis*)
 Sneeuwbes (*Symphoricarpos albus*)
 Prachtframboos (*Rubus spectabilis*)
 Winterakoniet (*Eranthis hyemalis*)*
 Muisdoorn (*Ruscus aculeatus*)
 Grote maagdenpalm (*Vinca major*)*
 Vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*)
 Helmbloem (*Corydalis solida*)*
 Groene ossetong (*Pentaglottis sempervirens*)*

Plantesoorten die vaak, maar niet uitsluitend in stinsemilieu's voorkomen

Bosanemoon (*Anemone nemorosa*)
 Zevenblad (*Aegopodium podagraria*)
 Look-zonder-look (*Alliaria petiolata*)
 Klimop (*Hedera helix*)
 Hondsdraf (*Glechoma hederacea*)
 Robertskruid (*Geranium robertianum*)
 Nagelkruid (*Geum urbanum*)
 Speenkruid (*Ranunculus ficaria*)
 Boszegge (*Carex sylvatica*)
 Boskortsteel (*Brachypodium sylvaticum*)
 Vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*)
 Kroppaar (*Dactylis glomerata*)
 Stengelloze sleutelbloem (*Primula vulgaris*)
 Drienerfmuur (*Moehringia trinervia*)
 Lelietje-der-dalen (*Convallaria majalis*)
 Hulst (*Ilex aquifolium*)
 Gewone vogelkers (*Prunus padus*)
 Aalbes (*Ribes rubrum*)
 Kruisbes (*Ribes uva-crispa*)
 Gewoon bosviooltje (*Viola riviniana*)
 IJle zegge (*Carex remota*)
 Stinkende gouwe (*Chelidonium majus*)

Deze lijst geldt voor de Zandstreek.

Soorten met een * gemerkt komen niet voor in het Park van Loppem, maar wel in andere kasteeldomeinen van de Zandstreek.

De oude bossen

Zoals eerder reeds aangehaald bestaat het zuidelijk deel van het domein voor een deel uit bos met vrij natuurlijke boomsoorten-samenstelling. In tegenstelling tot het aangelegde park, dat 200 jaar terug, ten tijde van de samenstelling van de Ferrariskaarten, nog als akker aangeduid staat, bestond hier toen wel bos. Dit bos maakte deel uit van het Balander Bosch, dat zich langsheen de Marsbeek uitstreckte. Thans zijn de resten van deze bossen te beschouwen als niet meer overstroomde beekbegeleidende middelhout

bossen. Dit is een combinatie van hakhout met opgaand hout, dat hier bestaat uit 200 jaar oude Zomer-eiken.

Net als in het parkgedeelte hebben deze bossen een uitgesproken voorjaarsaspect van Bosanemoon. Vooral langs paden is de vegetatie opvallend rijker aan soorten, wellicht door het iets groter lichtaanbod. Klimop treedt er vaak op als bodembedekker. Andere opvallende en frequent voorkomende soorten zijn Salomonszegel, Speenkruid, Gewoon bosviooltje en Keverorchis. Minder algemeen zijn Heelkruid, Vogelmelk, Eenbes, Gele dovenetel en Dolle kervel.

Bosweide en boshooiland: aparte en zeldzame gebruiksvormen

Bosweiden en boshooiland, beide in de hele streek erg zeldzaam, komen hier nog voor. De bosweide wordt door schapen begrazen en is door de zware bemesting en de vrij sterke beschaduwing door de eiken relatief arm aan plantesoorten. Het boshooiland daarentegen is heelwat rijker. Zowel graslandplanten (Pinksterbloem, Koekoeksbloem) als bosplanten (Ruwe smele, Bosanemoon) handhaven zich goed. Daarnaast zijn ook de drogere onbe-

meste bermen onder beuken niet zonder belang. Ze herbergen bos- en bosrandplanten zoals Stengelloze sleutelbloem, Zoete wolfsmelk, Gewoon bosviooltje, Keverorchis, Maagdenpalm, Penningkruid en nog vele andere.

Het boshooiland en de bermen danken veel van hun rijkdom aan de jaarlijkse maaibeurt in de loop van de maand juni, waarbij het maaisel telkens wordt afgevoerd.

Recreatiedruk niet zonder gevaar

Om meer dan één reden is het Park van Loppem botanisch erg waardevol.

Er is het voorkomen van de Stengelloze sleutelbloem, een Atlantische plantesoort die alleen in het uiterste westen van het land voorkomt. In het Brugse heeft deze soort één van haar belangrijkste populaties precies in het Park van Loppem.

Vegetatiekundig behoren bossen met deze sleutelbloem tot de Eikehaagbeukbossen. Dit bostype ontbreekt nagenoeg volledig in de zandstreek.

Er zijn in het park vele voor de zandstreek zeldzame soorten aanwezig, bij voorbeeld: Kale vrouwemantel, Adderwortel, Boskortsteel, Zoete wolfsmelk, Eenbes, Heelkruid, Vogelmelk, Gele dovenetel.

Voorts bezit het domein een erg rijke en goed ontwikkelde stinseflora.

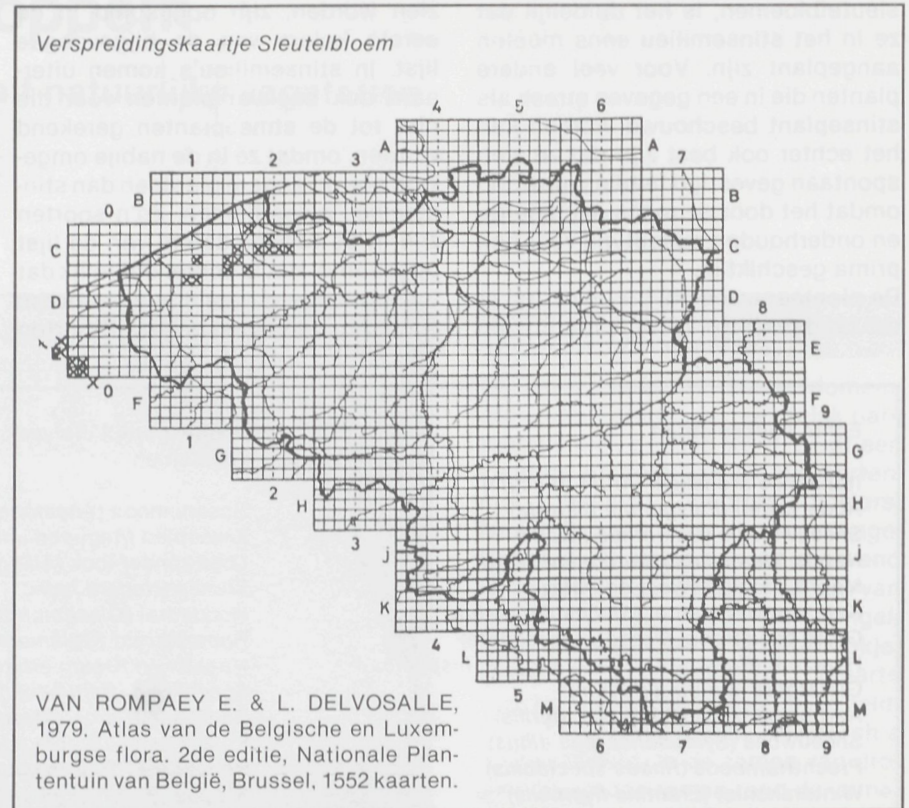
Sinds de openstelling van het domein blijkt echter dat ten gevolge van de recreatiedruk een aantal soorten, wellicht ook omdat ze zo mooi en aantrekkelijk zijn, achteruit zijn gegaan.

Bovendien zal het bosbeheer dat nu gevoerd wordt en waarbij nog steeds exoten aangeplant worden op langere termijn nefast uitvallen voor een aantal planten.

Literatuur

ALLEMEERSCH L. 1978. Het gemeentelijk park te Loppem. Flora en vegetatie van één der zeer weinige voor het publiek toegankelijke kasteelparken. Stentor, 14: 18-57.

HERMY M., 1978. De Fagetalia ten zuiden van Brugge, een ecologische en fyto-

Het fraai aangelegde park rond het kasteel: Engelse landschapsstijl, met als 'inlanders' ondermeer Beuk, Zomereik, Esdoorn, Hulst, en als exoten Plataan, Tamme kastanje, Tulpenboom. Op de voorgrond o.a. Stengelloze sleutelbloem en Bosanemoon.

biologische studie. Onuitgegeven lic. verhandeling. R.U.Gent, 103 p.

JANSEN M.T. & D.T.E. VAN DER PLOEG, 1977. Stinzeplanten in Nederland. Wet. Mededelingen K.N.N.V. 122, Hoogwoud, 44 p...

LONDO G., 1969. Enige opmerkingen

betreffende *Gagea lutea* en het begrip stinzeplant. Gorteria 4: 191-193.

LONDO G. & H.N. LEYS, 1979. Stinzeplanten en de Nederlandse flora. Gorteria 9: 247-256.